

Forrás: <http://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2012/01/%E2%80%9Eaz-ujrakezdes-eselye%E2%80%9D-04-11/>

„Az újrakezdés esélye”

Szerkesztőségi beszámoló a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeumban 2011. november 3-án a szatmári békeegyezmény megkötésének 300. évfordulója alkalmából tartott konferenciáról

2003 óta számos konferencia és megemlékezés szerveződött határainkon innen és túl első nagy szabadságharcunk, a II. Rákóczi Ferenc vezetésével nyolc éven át zajló felkelés 300. évfordulója alkalmából.¹ A tekintélyes válogatás bizonyítja, ezúttal nem feledkeztünk meg jeles történelmi eseményünk tricentenáriumáról. Ezen konferenciák sorából az egyik záró eseményt emeltük ki, melyet a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum (HIM) rendezett jeles előadók közreműködésével.

A vendéglátók nevében *Hermann Róbert*, a HM HIM parancsnokának tudományos helyettese köszöntötte a résztvevőket. Bár ő egy másik, az 1848–49-es szabadságharc kutatója, de – éppen Világossal szemben – kiemelte a Rákóczi-szabadságharc lezárásának kompromisszumos jellegét, valamint azt, hogy a zászlótételt követően nem sokkal már ismét „működött az ország”. Éppen ez utóbbi normalizálódási folyamattal foglalkozott eddig viszonylag kevesebbet a szakirodalom. A konferencia éppen ezt tárgyalja, „Az újrakezdés esélye” címmel. (A délelőtti ülésen *Veszprémy László*, a HM HIM Hadtörténeti Intézet igazgatója, a délutánin pedig *Gebei Sándor*, az egri Eszterházy Károly Főiskola egyetemi tanára elnökölt.)

Az első előadást *R. Várkonyi Ágnes*, az ELTE BTK professor emeritája, akadémikus, a Rákóczi-szabadságharc legjelesebb élő kutatója tartotta, *Esélyek és alternatívák 1711 után* címmel. Azzal kezdte mondandóját, hogy ő is remeknek tartja a célkitűzést. Először a békekötési folyamat módjáról beszélt. Arról, hogy Rákócziék kezdettől arra törekedtek, hogy kor kultúrájának megfelelően megegyezésszerű béke jöjjön létre, nemzetközi garanciákkal. Azon lehet vitatkozni, hogy mikor vesztették el a háborút, de végig a békéért dolgoztak. Ennek nemzetközi kapcsolatrendszerét taglalta, majd ebben Bécs kompromisszumkészségét Heister leváltásával, és Pálffy János kinevezésével. Nem kis részben azért, mert Rákóczi Anna, angol uralkodóval is felvette a kapcsolatot, akinek bécsi követe sokat tett az ügy érdekében. Az előadó véleménye szerint később a bujdosók léte is hozzájárult a gyorsabb konszolidációhoz.

Czigány István alezredes, a HIM Hadtörténeti Intézet kutatási osztályvezetője *A Rákóczi-szabadságharc és a közép-európai hadihelyzet 1706–1711* címmel még inkább európai összefüggésekbe helyezve vizsgálta a szatmári béke felé vezető utat. Fő kérdése, hogy kinek állt érdekében Rákóczit támogatni az európai hatalmak közül? XIV. Lajos kezdetben ugyan – saját háborús érdekeinek megfelelően – adott némi támogatást, de a fejedelmet mindvégig „lázádonak” tekintette, kerülve a vele való nyílt együttműködést. Az előadó szerint ugyanis a XVII. század végén egy korabeli „rendszerátalakítás” ment végbe Európa-szerte, ami a központosítás (abszolutizmus) erősítését jelentette – a rendiség rovására. Rákóczi pedig rendi konföderációt hozott létre. Értelmezése szerint egyébként is 1704-től, Höchstädt után, csak a háború elhúzódására, nem a megnyerésére lehetett számítani kuruc részről. Szólt az előadó Rákóczi azon próbálkozásáról is, hogy az északi

„Az újrakezdés esélye”

Szerkesztőségi beszámoló a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeumban 2011. november 3-án a szatmári békeegyezmény megkötésének 300. évfordulója alkalmából tartott konferenciáról

háború lehetőségeit használja ki szövetséges szerzése céljából (1707-ben megegyezés Péterrel Varsóban), azonban ez a nemzetközi konfliktus sem alakult kedvezően a számunkra, illetve a résztvevők itt is csak a saját érdekeiket tartották szem előtt.

Mészáros Kálmán, a HIM Hadtörténeti Intézet kutatója *A kuruc hadsereg „tishti címtára”*. *Források, módszerek, tanulságok* című előadásában a kutatás forrásairól szólt és a nehézségeket taglalta. Véleménye szerint a csúcsponton 60–70 ezer fős kuruc seregről beszélhetünk, melynek átlagléttszáma 30–40 ezer fő volt, de még Nagymajtény idején is mintegy 15–18 ezer fegyverest jelentett. A hadsereg legfelső vezetése 60 egynéhány főt jelentett csupán. A nevek felderítésben és beazonosításában a legnagyobb nehézséget a források szétszórtsága okozza (Országos Levéltár, Rákóczi-, Károlyi- és más családi levéltárak, tishti névjegyzékek, kinevezési listák, pátensek, dekrétumok). Korábban megjelent az előadónak a kuruc katonai felső vezetésről, illetve annak hierarchiájáról szóló könyve², most az alacsonyabb rangú katonai vezetők viszonylag teljes címtárának összeállításán fáradozik.

Bagi Zoltán Péter, a Csongrád Megyei Levéltár főmunkatársa *A Dunántúl kuruc elhagyása 1709–1710* című előadását a trencsényi csatavesztéssel indította, melyet követően a stratégiai kezdeményezés végképp kicsúszott a kurucok kezéből. Megkezdődött a hadsereg erodálódása is (hazaszökések, bujdosás, zsoldfizetés gondjai). Heister a győzelmet megpróbálta kihasználni, de a Dunántúlon már nem járt teljes sikerrel. A kurucok stratégiája a Felvidék megtartására épült. Ebből viszont az következett, hogy a Dunántúlt sorsára hagyták. Részletezte kissé a dunántúli harcokat, melyek lényege az volt kuruc részről, hogy távol tartsák a labancokat a Felvidéktől. 1709-re a Dunántúl Heisteré, de még 1710-ben is folytak harcok az országrészben. Végeláthatatlan „rabló-pandúr” játékként aposztrofálta a dunántúli harcokat, melyben a kurucok is követtek el „gasztettek”, például Kőszeg felégetése Béri Balogh Ádám részéről.

Gyulay Éva, a Miskolci Egyetem docense, történész-muzeológus az *Emblémás zászlók a Rákóczi-korban* címmel tartott érdekes vetített képes előadást, némi nemzetközi kitekintéssel, felhívva a figyelmet forrás értékükre.

Gebei Sándor, az egeri Eszterházy Károly Főiskola egyetemi tanára előadásában *II. Rákóczi Ferenc és a lengyel szepességi sztarosztja* című előadásában a Zsigmond király által Lengyelországnak elzálogosított területek közötti kapcsolatokról szólt. Az elején a Rzeczpospolita 1704 és 1709 közötti válságáról beszélt. A svéd nyomásra törvénytelenül megválasztott Leszczyński Szaniszló helyére Rákóczi is jelölje volt a lengyel rendeknek. Ekkor merült fel Magyarország feladása és Erdély megtartása a fejedelem számára, akivel azonban a 13 szepességi város nem szimpatizált, ráadásul Theodor Lubomirski herceggel, a városok sztarosztjával való kapcsolata is megromlott. Bár az önállóságra törekvő herceg 1708-ban Rákóczival megegyezést kötött, de 1710-ben már együttműködött a császári csapatokkal, Heister generálissal, így Rákóczi beavatkozása a szepességi ügyekbe illuzórikussá vált.

Oláh Tamás, a Borsod–Abaúj–Zemplén Megyei Levéltár sátoraljaújhelyi főlevéltárosa hosszú című előadásában a Zemplén vármegyei hadieseményeket taglalta a szabadságharc végső fázisában: *„El hiszem Kegyelmed es tudgya, Nemes Zempljn Vármegye meg hajlott.” – Hadiesemények 1710–1711 folyamán*. A zempléni történések jelentős szerepet töltek be az utóvédharcokban. A szűkebb térség eseményeinek tárgyalása kapcsán kitekintett az előadó a romhányi csatával és az északi háborúval való kapcsolatokra is.

„Az újrakezdés esélye”

Szerkesztőségi beszámoló a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeumban 2011. november 3-án a szatmári békeegyezmény megkötésének 300. évfordulója alkalmából tartott konferenciáról

Szirácsik Éva, a Nógrád Megyei Múzeumi Szervezet igazgatója *Nógrád vármegye nemessége egy 1711. évi politikai összeírás alapján* címmel tartott előadást. Elemzése tanulságos volt abból a szempontból, hogyan alakult a nemesek Rákóczi iránti hűsége vagy éppen hűtlensége a szabadságharc végső szakaszában. Részletesen az 1711. február 9-ei politikai összeírást elemezte, feltárva a pártválasztás okait is. Végső megállapítása az volt, hogy az összeírásba inkább még ekkor is a Rákóczi hűségén lévők kerültek.

Polgár Marianna, a Nyugat-magyarországi Egyetem szombathelyi Bölcsészettudományi Karának docense „... alkalmasint vége látom a kuruc világnak”. *Missilisek a szatmári béke előtti időszakból* című előadásában gazdag Vas megyei forrásanyagot tárt fel. A dunántúli hadi események taglalása közben szólt a pestis mintegy 2000 áldozatáról, a kuruc lovasok 1709. évi Szombathelyre való betöréséről, valamint Szegedy Ignácra is, aki Bezerédj Imre főstrázsamestereként esett fogságba a brigadérossal együtt Kőszegnél, amikor át akartak állni Pálffy Jánoshoz, Ocskay Lászlóhoz hasonlóan elárulva a kurucok ügyét. Az előadó a Szegedy család további sorsáról is szólt, az újrakezdés esélyeinek konkrét példájaként.

Varga J. János, az MTA Történettudományi Intézetének tudományos tanácsadója *A megszakítottság és a folyamatosság elemei Károlyi Sándor országépítő tevékenységében* címmel tartott előadást. Kollonich Lipót munkásságából indult ki az előadó, aki – szelídebb módszerekkel ugyan, mint I. Lipót, de – beépíteni kívánta Magyarországot a Habsburg Birodalomba. Rákóczi állama rendi képviselői monarchia volt, élén egy szuverén fejedelemmel. Köztudottan a szécsényi országgyűlés döntött a rendi konföderációról. Megkerülhetetlen volt azonban Bercsényi főgenerális és a szenátus szerepe. A szabadságharc második felében a központosítás erősödött minden téren, így a gazdaságban is. Károlyi Sándor 1711-ben lett a főparancsnok. A szatmári békét követően részt vett az országgyűlés tevékenységében. Építkezett Kollonich reformtervére, mert a reformfolyamat nem bukott el, és a nemzeti felemelkedés lassan megvalósult. Ezt az 1723 utáni törvények bizonyították.

Kis Domokos Dániel, az Országos Széchényi Könyvtár tudományos kutatója *Bujdosás, hazatérés, beilleszkedés a Rákóczi-szabadságharc után* című előadásában abból indult ki, hogy a protestánsok hivatalvállalását mennyiben nehezítette meg a szatmári béke után leteendő eskü, ami az állami hivatal vállalásának feltétele volt. 1712 után a református Ráday Pál is a protestánsok jogait igyekezett védeni haláláig. Az aszói Podmaniczky család alapítójának, Podmaniczky I. Jánosnak a története a másik ilyen protestáns „sikertörténet”. Negatív példaként hozta fel Árva Bethlen Kata meghurcoltatását, valamint Mikes Kelemen édesanyjának hiábavaló kísérleteit fia hazatérése érdekében. Azt tudjuk, hogy Mikes birtokait az 1715-ös törvények értelmében szétosztották, de azt nem, hogy ő haza akart-e egyáltalán térni. Szatmár Király Ádám sikeresebb volt, hiszen a fejedelem környezetéből hazatérhetett. Ugyanebből a körből Esterházy Antalt is foglalkoztatta a hazatérés vágya, de ő a fejedelem mellett maradt. Leszögezte az előadó, hogy komoly pártfogókra volt szükség a bujdosók számára a hazatéréshez, melynek mindig komoly ára volt. Ráadásul a politikai helyzet is nagyban befolyásolta azt. Mások voltak a körülmények és feltételek 1711-et, 1715-öt és 1716–18-at követően.

Kónya Péter, az Eperjesi Egyetem történész professzora, rektorhelyettes *Ottlyk György brigadéros tevékenysége a szatmári békét követően* című és témájú előadásában Thököly hajdani ezredese, majd Rákóczi brigadérosa és főudvarmestere pálfordulását mesélte el, aki 1711 februárjában a fejedelemmel Lengyelországba távozott, majd a szatmári

„Az újrakezdés esélye”

Szerkesztőségi beszámoló a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeumban 2011. november 3-án a szatmári békeegyezmény megkötésének 300. évfordulója alkalmából tartott konferenciáról

békét követően letette a hűségesküt Pálffy Jánosnál Munkácson, melynek révén sikerült birtokait visszaszerezni. (Az önéletírását 1875-ben kiadó Thaly Kálmán ezt meglehetősen zokon vette: „Átkozott magyar hadakozás”.) Ezt követően ozoróci birtokán visszavonultságban élt, kápolnát építtetett, majd oda is temettette el magát.

Tóth Ferenc, a Nyugat-magyarországi Egyetem szombathelyi karának főiskolai tanára *Emigrációból emigrációba – egy magyar származású francia család a 18. században* címmel egy számára névrokon magyar származású francia Tóth család sorsáról közölt szilánkokat. Az apa, Tóth András, aki a Rákóczi-szabadságharcot követően az Oszmán Birodalomba, majd Franciaországba emigrált, és a Bercsényi huszárok sorába lépett. Részt vett az 1736–39 közötti osztrák–török háborúban³, előtte a Krími Kánságot próbálta rávenni oroszellenes háborúra. 1743-tól, Bercsényi László francia lovassági főfelügyelővé kinevezése után ő lett a Bercsényi huszárok parancsnoka. Utolsó éveit Konstantinápolyban töltötte, 1757-ben halt meg.

Fia, François Baron de Tott (Báró Tóth Ferenc) 1757-től Konstantinápolyban teljesített szolgálatot, majd 1763-ban visszatért Párizsba. 1767-ben a Krími Kánságba került, és szerepe volt az 1768–1774 közötti orosz–török háborúban, részt vett a Dardanellák átjárójának a megerősítésében. 1776-ban visszatért Franciaországba, ahol 1778–1779-ben elkészítette Egyiptom katonai megszállásának tervét, amit később Napóleon használt. A francia forradalom kitörését követően Magyarországra tért vissza, és itt is halt meg. François-nak bátyja is volt, André, katonai pályára került, s Casanova emlékirataiban is megjelenik, igaz, elég rossz színben feltüntetve. Ő az orosz–török háborúban Pétervárott bukkant fel, éppen a másik oldalon. Testvérével, aki segített kiobbantani a háborút, kapcsolatba is került. Ezt követően mintegy 30 évvel, 1802-ben ismét Pétervárott bukkant fel.

François Tott-nak lánya is volt. Sophie, aki Konstantinápolyban született, majd francia földön, Párizsban nőtt fel. Ott valószínűleg szorosabb kapcsolatba kerülhetett Thomas Jeffersonnal, amit intim hangvételű levelezésük bizonyít. Egyébként festetgetett, főleg portrékat, például Condé hercegről. François de Tott másik leánygyermekét, Françoise-t – aki 90 éves korában halt meg – egy Rochfoucauld herceg vette feleségül. Általában a XVIII. században jellemző volt, hogy szívesen látták a magyar nemesi családokat Franciaországban, akik éltek is ezzel a lehetőséggel, és ezt a Tóth/Tott család példája is bizonyítja.

Seress István történész–turkológus *Rákóczi-párti szervezkedés a Hegyalján és a Tisza mentén 1716-ban* címmel tartott előadást. Ebben egy elfeledett Rákóczi-párti szervezkedést idézett fel a Hegyalján és a Tarna mentén 1716-ban, melyről a korrall foglalkozó történészek közül csak R. Várkonyi Ágnes emlékezett meg egy 1952-es könyvében.⁴ Vezetője Vékony János kapitány volt, aki a szatmári békét követően sem volt hajlandó békés életre térni. 11 résztvevője lepleződött le ennek a megmozdulásnak. Vékony később török szolgálatba állva átjászta a török nagyvezír levelezését a császári hadaknak, amelyek így 1717-ben Belgrádnál győzelmet arattak az osztrák–török háborúban.

Gross András, a Magyar Országos Levéltár főlevéltárosa *Várrombolások a Rákóczi-szabadságharc alatt és után* című előadásában már az elején leszögezte, hogy a várrombolások az 1670-es, 1680-as évektől nem vizsgálhatók önmagukban. Megemlítette az 1702-es várrombolási rendeletet. Ennek nyomán – többek között – Kanizsa egész, Eger és Sárospatak külső várának a lerombolására került sor. Szendrő, Léva és részben Pápa elpusztítása Rákócziék rendelkezése nyomán következett be. A rombolást – mivel túl költséges volt – gyakran a vár szándékos felgyújtásával helyettesítették. A császáriak

„Az újrakezdés esélye”

Szerkesztőségi beszámoló a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeumban 2011. november 3-án a szatmári békeegyezmény megkötésének 300. évfordulója alkalmából tartott konferenciáról

későbbi – főleg a szatmári béke utáni – tudatos várromboló programja viszont mítosznak tekinthető, mert az udvari haditanács lajstromkönyvében nem szerepel, de gyakran pénz sem volt a kivitelezésre. A várak hadászati szerepe ekkorra már egyébként is alapvetően megváltozott.

Kass Géza, a Városmajori Gimnázium tanára *Tervezetek hazánk katonai szervezetéről a Rákóczi-szabadságharc előtt és után* címmel tartott előadást. Négy különböző tervezet született erre vonatkozóan. 40–45 ezer fős Magyarországon állomásozó hadseregre volt szükség. A fő problémát a belső várak fenntartása és az ellátás kérdése okozta. A Rákóczi-szabadságharc csak ideiglenesen tudta megakadályozni a modernizációs folyamatot.

Schramek László Péter, a Pest Megyei Levéltár igazgatója *A magyar rendiség megállapodása az állandó hadsereg ellátásáról a szatmári békekötés után* című előadásában előbb szintén visszatekintett az 1683 utáni állapotokra. Kitért az 1711. évi tárgyalásokra (a béke 9. és 10. pontja foglalkozott ezzel a kérdéssel). Az tény, hogy 1711-ben a Magyarországra eső hadiadó az 1703 előttiének a fele volt. Az 1711. októberi pozsonyi tanácskozáson a Bécs által kívánt 90 ezer porció helyett a rendek 70 ezret fogadtak el – bizonyos feltételekkel, amiből aztán – némi huza-vona után – 60 ezer porció lett.

Az elnök ezt követően – rendkívül udvariasan – a végig jelenlévő R. Várkonyi Ágnes professzor asszonyt kérte fel értékelésre, aki elégedettségét fejezte ki a kutatások összességét illetően, valamint örömmel nyugtázta, hogy mindez jobbra egy fiatal kutatógárda eredménye, ami optimistává teszi a jövőre vonatkozóan.

A házigazda HM HIM Hadtörténeti Intézetet és Múzeumot képviselő Hermann Róbert korábban bejelentette, úgyis mint a szakfolyóirat főszerkesztője, hogy az előadások anyagát a Hadtörténelmi Közlemények 2012 tavasza folyamán fogja közölni. Erre külön is felhívjuk tisztelt olvasóink figyelmét, hiszen itt csak „morzsákat” tudunk nyújtani egy nagyszerű eseményt méltó megemlékezéssel értékelő konferenciáról.

Az ismertetett konferencia részletes programját megtekinthetik a múzeum [honlapján](#) (Kovács Ágnes programban megjelölt előadása elmaradt).

„Az újrakezdés esélye”

Szerkesztőségi beszámoló a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeumban 2011. november 3-án a szatmári békeegyezmény megkötésének 300. évfordulója alkalmából tartott konferenciáról

JEGYZETEK

1. A Rákóczi-szabadságharc 300. évfordulós konferenciái (2003–2011) (Válogatás)
  - „A magyarok és Európa: Rákóczi kora”. A Rákóczi-szabadságharc 300. évfordulója alkalmából rendezett francia-magyar tudományos konferencia (Párizs, 2003. szeptember 15–16.)
  - A Rákóczi-szabadságharc és Közép-Európa. A 300. évfordulót köszöntő nemzetközi konferencia (Sárospatak – Vaja, Polgármesteri Hivatal, 2003. október 2–4.)
  - Rákóczi és kora. Nemzetközi konferencia (Kassa, Thália Színház Márai Stúdiója, 2003. október 16–18.)
  - Ráday Pál és a Rákóczi-szabadságharc. Tudományos konferencia (Pécel, 2003. október 18.)
  - A Vay Ádám Múzeum alapításának 40. évfordulója tiszteletére rendezendő Rákóczi-tudományos konferencia (Vaja, Vay Ádám Múzeum, 2004. szeptember 30.)
  - *Előadások a Rákóczi-szabadságharc történetéből. A Magyar Történelmi Társulat konferenciája* (Gyöngyösön). Szerk.: KATONA Csaba. Magyar Történelmi Társulat, Budapest, 2004.
  - Thököly Imre fejedelem halálának 300. évfordulójára rendezett tudományos ülésszak (Vaja, Vay Ádám Múzeum, 2005. október 13–14.)
  - Kuruc Vay Ádám hamvai hazahozatalának 100. évfordulójára rendezett tudományos konferencia (Vaja, Vay Ádám Múzeum, 2006. november 9-10.)
  - II. Rákóczi Ferenc, az államférfi. Konferencia a sárospataki országgyűlés 300. évfordulója alkalmából (Sárospatak, Magyar Nemzeti Múzeum Rákóczi Múzeuma, 2008. október 2–3.)
  - A Rákóczi-szabadságharc és Romhány. Konferencia (Romhány, 2010. január 23.)
  - „Rákóczi emlékezete”. Konferencia (Borsod–Abaúj–Zemplén Megyei Önkormányzat, 2011. február 25.)
  - „Rákócziak dicső kora”. Nemzetközi konferencia a Rákóczi-szabadságharcot lezáró szatmári béke 300. évfordulójára (Beregszász, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, 2011. március 23–25.)
  - "Kuruc(kodó) irodalom" – Irodalomtörténeti Konferencia (Vaja, Vay Ádám Múzeum, 2011. április 8–9.)
  - "Pro Libertate!" – Előadás és kiállítás (Nyíregyháza, Szabolcs–Szatmár–bereg Megyei Levéltár, 2011. április 18.)
  - "Egy puszta házban, üres kamarában" - Károlyi Sándorné és a kuruc világ. Előadás és diákvetélkedő (Nyíregyháza, Nyíregyházi Főiskola, 2011. április 19–20.)
  - "A szatmári békesség" – Tudományos Konferencia (Vaja, Vay Ádám Múzeum, 2011. április 27–28.)
  - A szatmári megegyezés 300. évfordulójára. Tudományos emlékülés Vaján, a Vay Ádám Múzeumban (2011. április 27–28.)
  - "A brezáni kiáltványtól a szatmári béke következményéig" – Tudományos tanácskozás (*Szatmárnémeti, Szatmár Megyei Múzeum, Nagykároly, Polgármesteri Hivatal, 2011. április 28–29.*)
  - Politikai játszmák – Bujdosói hétköznapiak (1711-1761) Rákóczi, Mikes és a bujdosók: valóság, legendák és kultusz. (Emlékkonferencia a Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Karának Dísztermében, 2011. május 5.)
  - *Asszonyorszok a Rákóczi-szabadságharcban. Konferencia a Magyar Országos Levéltárban (Budapest, 2011. május 6.)*
  - „Az újrakezdés esélye”. Konferencia a szatmári békeegyezmény megkötésének 300. évfordulója alkalmából (Budapest, HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum, 2011. november 3.)
  - *Konferencia Rákóczi-szabadságharc emlékére* (Eszterházy Károly Főiskola Gyakorló Általános Iskola, Középfokú Művészetoktatási Intézmény, Eger, 2011. november 11.)
  - 300 éve ért véget a Rákóczi-szabadságharc. A Magyar Irodalomtörténeti Társaság, a Rákóczi Szövetség, az Ottlik Géza Társaság és a Gödöllői Török Ignác Gimnázium konferenciája (Gödöllő, Városi Múzeum, 2011. november 12.)
  - „Istennel a hazáért és a szabadságért”. Háromszáz évvel ezelőtt ért véget a Rákóczi-szabadságharc. A Jobb Szegedért Egyesület, a Rákóczi Szövetség szegedi szervezete, az Ótágú Síp Kulturális Egyesület és a Bálint Sándor Szellemi Örökségéért Alapítvány konferenciája (Szeged, MTA SZAB székház, 2011. december 1.)
2. MÉSZÁROS Kálmán (2006): *II. Rákóczi Ferenc tábornokai és brigadérosai. A kuruc katonai felső vezetés létrejötte és hierarchiája, 1703–1711.* Budapest (A Hadtörténeti Intézet és Múzeum Könyvtára.)
3. TÓTH Ferenc (2011): Magyar ügynökök a francia király szolgálatában Kelet-Európában az orosz-osztrák török háború korában (1736-1739). *Századok, 145. évf.* 1183-1214.
4. R. VÁRKONYI Ágnes (1952): *Esze Tamás. A Rákóczi - hagyomány mozgósító ereje a XVIII. században.* In: SPIRA György (szerk.) *Tanulmányok a parasztság történetéhez Magyarországon 1711-1790.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 117-139.